

Ольга Павлівна Волошина

нар. 27 грудня 1928 р., Житомир

У липні 1942 року німецькі окупанти за підтримки місцевої допоміжної поліції провели в Житомирі масовий арешт ромів, яких згодом розстріляли. Між Богунією (нині район Житомира) і селом Іванівка розташована група масових поховань загиблих, у тому числі – військовополонених, євреїв та ромів.

Ольга Волошина – чи не єдина, хто вижив у тій бійні, в якій вона втратила двох своїх братів, матір і племінницю.

Німці з'явилися рано-вранці, усі були ще по своїх хатах. Мати здогадалась, що вони хочуть нас убити. До мого брата Коля вона так і сказала: «Колю, уже прийшли по нас, щоб розстріляти». Ходили чутки, що німці знищують циганів. До цього вони вже ж повбивали євреїв та партійних [членів Комуністичної партії]. Мама хотіла тікати, забрати всіх нас і кудись тікати. Але не так сталося...

Вона сказала мені: «Олю, біжи через городи, подивись, чи дядько ще живий, чи не забрали дядька!»

Коли я прибігла до нього, дядькова сусідка розповіла, що бачила з гори, як моїх братів і маму погрузили на машину. Три великих вантажівки були повні циган. Я й досі пам'ятаю, як звали того поліцейського, котрий забрав циган.

Тоді через кілька хвилин прийшли один поліцей та два німці – і прямо до дядькової хати. Вигнали звідти всіх – його жінку, дочку і тещу стареньку. А я сиділа в садку й це все бачила. Коли вони хотіли забрати й мене, я дуже розплакалася і кажу: «Пан, я тут не живу, я там живу!»

Поліцейський допитувався, де моя мати. Я мовчу. «Де мама?». Я вже зрозуміла, що це на розстріл. Мовчу. Тоді мій дядько закричав: «Пане, це не наша! То сусідки, українки! Вона не моя донька!» І старенька теща дядькова кричала, що я українка, і я її онучка.

Загнали дядька та його сім'ю в машину, туди де всі цигани, повні машини набиті. І поїхали.

А я кажу до поліцейського: «Пане, я ж вас знаю». А він: «Це ти Оля?». Кажу: «Да». Він: «А де Коля?» Кажу: «Оно в машині, у вас». Зрештою він полишив мене сидіти там під забором.

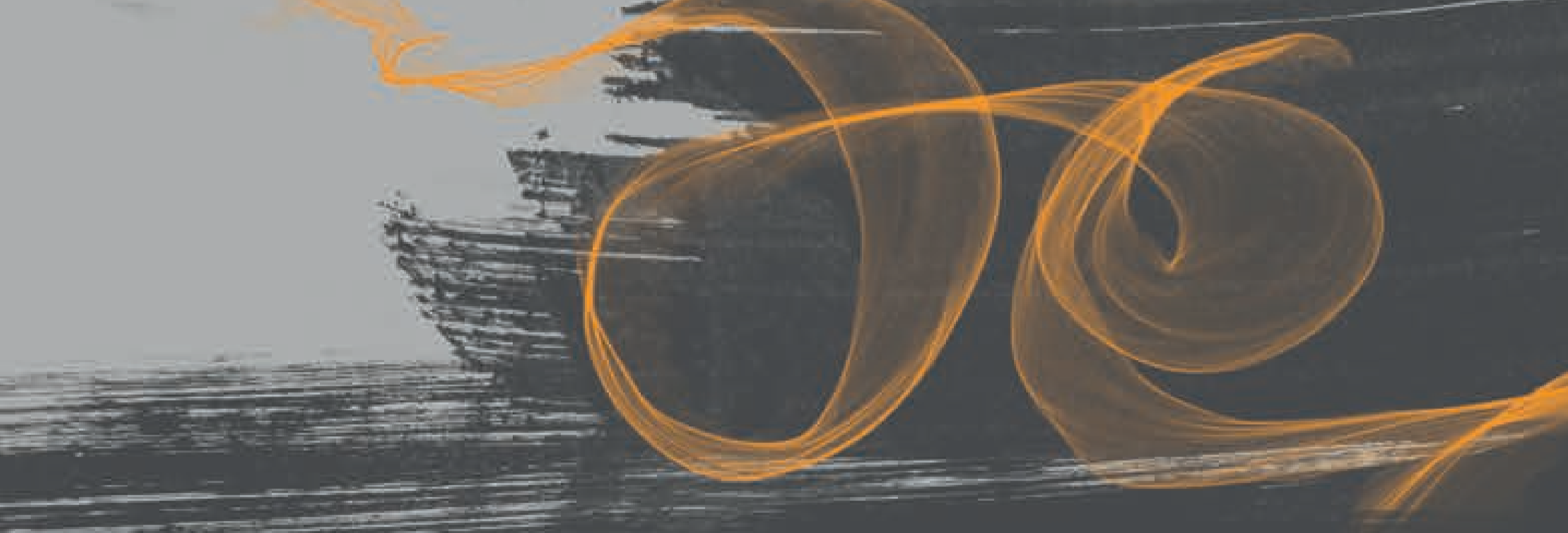
Як машини поїхали, пішла я додому назад, через городи, через картоплю, так, як я і сюди до дядька бігла. Бачу, ані маму, ані сестри, ані братів – нікого немає. Я дуже стала голосити.

Тоді розвернулася й побігла на Богунію – до моєї сім'ї, туди, де їх розстріляли. Я прибігла на Богунію, упала на могилу, і чую, наче дише ця могила піді мною.

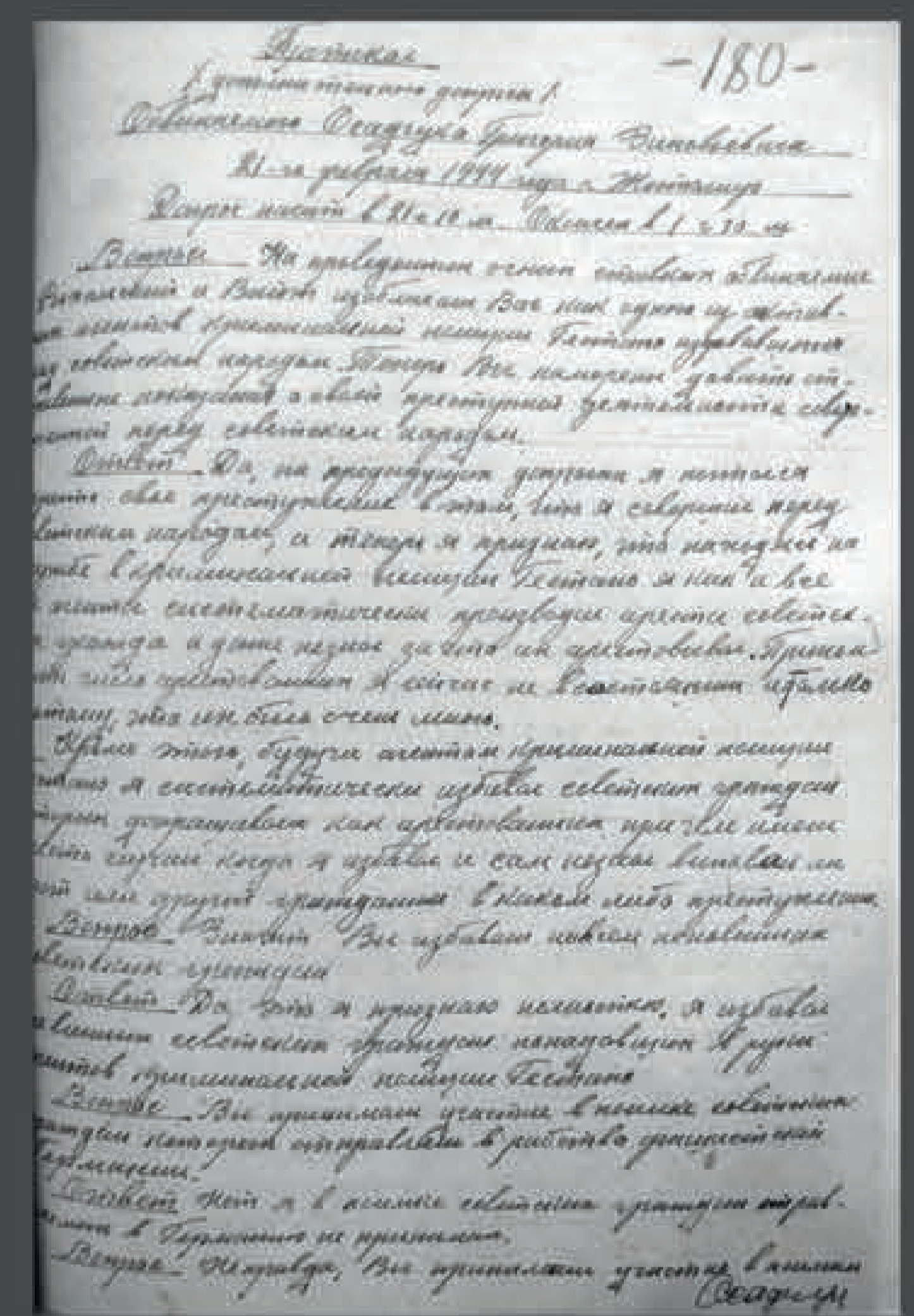
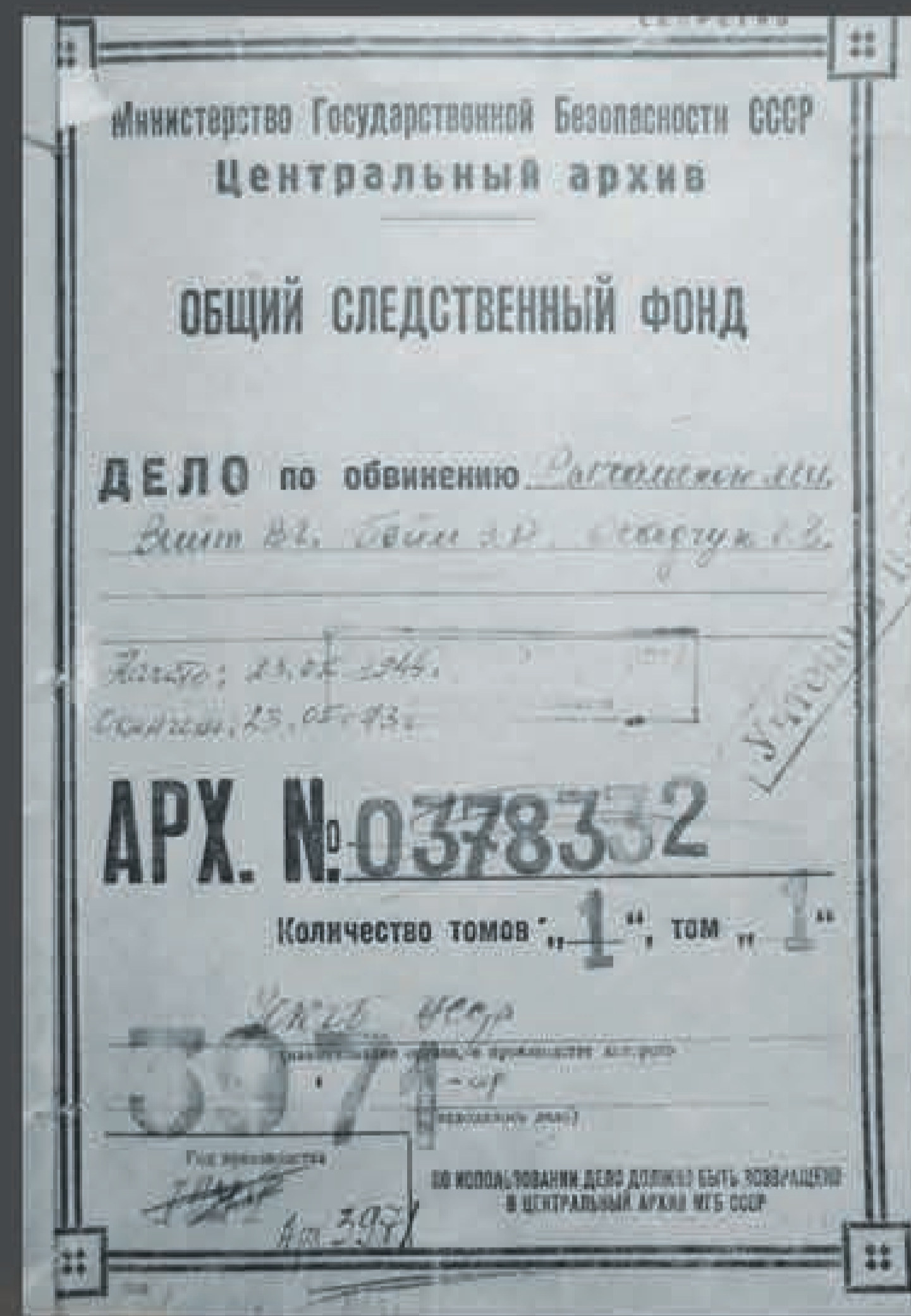
І так я осталася сирота. Старенька бабуся, українка, покликкала мене до себе: «Ходи-но, Олю, не кричи і не вищи, бо ще повернуться, то розстріляють нас обох».

Німці завжди думали, що цигани допомагають [радянським] партизанам. І, звичайно, ми це робили. Із партизанами були добрі зв'язки. Багато хто з моєї рідні були у загонах Коротченка та Ковпака.

Їздячи на своїх возах, цигани допомагали перевозити зброю для партизанів. Часто наші жінки йшли нібито ворожити, а насправді – носили їм продукти, картоплю, крупу, усе носили, що було, тим і ділилися.

Свідчення українського поліцейського, який брав участь у розстрілі ромів у Житомирі

Протокол допиту обвинуваченого Г. Осадчука від 21 лютого 1944 р.:

Навесні 1942 року я разом з іншими агентами кримінальної поліції гестапо брав участь в масовому арешті циган, яких німецька влада знищувала – розстрілювали як циганську національність і звинуватили їх тільки в тому, що вони цигани за національністю, а тому повинні бути знищені.

Усіх заарештованих циган працівники гестапо забирали на автомашини цілими сім'ями і вивозили, але де вони їх розстрілювали, я не знаю...

В один із днів, число зараз не пам'ятаю, навесні 1942 року після роботи вдень нас усіх – агентів кримінальної поліції гестапо – зібрав шеф Кузьмін і попередив, що о третій годині ночі з'являться до відділу кримінальної поліції гестапо, звідки підемо на виконання якоїсь операції, але якої і куди – ми ніхто не знав.

І дійсно, о третій годині ночі була проведена масова операція арешту циган, в якій я брав безпосередню участь.

З архівно-кримінальної справи № 3971 (архів управління СБУ в Житомирській області).

Пам'ятник «Жертвам фашизму», встановлений у Богунському районі м. Житомира, 1996 р.

Дізнатися більше про історію О. П. Волошиної